

ALTINA DAYALI VADELİ İŞLEM SÖZLEŞMELERİNDEN ELDE EDİLEN GELİRLERİN VERGİLENDİRİLMESİ

Ersan ÖZ^(*)

Mehmet YOLCU^(**)

1 - GİRİŞ

Altın, mücevherat yapımında kullanılan kıymetli bir metal olmakla birlikte insanoğlunun kullandığı en eski yatırım araçlarından biridir. Diğer ekonomik değeri olan tüm varlıklarda olduğu gibi altının da fiyatında zaman içerisinde dalgalanmalar meydana gelmektedir. Bu fiyat değişimleri gerek ülkemizde ki altın sektöründe faaliyette bulunan kuruluşlar, gerekse elinde altını olan bireyler için risk teşkil etmektedir.

Altına dayalı vadeli işlem sözleşmeleri, hem altın sektöründe faaliyet gösteren kurumlara, hem de elinde altını olan veya altın almayı düşünen yatırımcılara altın fiyatlarındaki değişimlerden oluşacak risklerini etkin bir şekilde yönetme imkânı sunmaktadır. Bu sözleşmeler bir korunma aracı olmakla beraber, aynı zamanda yatırımcıla-

ra altın fiyatlarındaki değişimlerden gelir elde etme fırsatı vermektedir.

Stoklarındaki altını vadeli olarak satan işletmeler, altına dayalı vadeli işlem sözleşmeleri ile altın fiyatlarının yükselme riskine karşı korunabilir, maliyetlerini sabitleyerek müşterilerine daha uzun vadeli fiyat verebilir. Diğer taraftan stoğunda altın olan ve altın fiyatlarının düşmesinden endişe eden işletmeler, altına dayalı vadeli işlem sözleşmesi ile satış yaparak fiyatların düşmesi riskine karşı korunabilir.

Gelir elde etmek isteyen bireysel ve kurumsal yatırımcılar, altına dayalı vadeli işlem sözleşmelerini kullanarak, geleneksel yatırım araçlarının sunmadığı fırsatlardan faydalanabilmektedirler.

Bu çalışmanın birinci bölümünde altına dayalı vadeli işlem sözleşmelerinin tanımı, yapısı ve işleyişi açıklanmış, tarihsel gelişimi ile birlikte, günümüzde dünyada ve Türkiye’de ki durumuna, avantajlarına ve dezavantajlarına değinilmiştir. İkinci bölümde ise altına dayalı vadeli işlem sözleşmelerinden elde edilen gelirlerin, Türk

(*) Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü Öğretim Üyesi

(**) Vergi Denetmeni

Vergi Mevzuatına göre vergilendirilmesi açıklanmıştır.

2- VADELİ İŞLEM SÖZLEŞMELERİ:

TANIM, KAPSAM, TARİHSEL GELİŞİM ve TEMEL KAVRAMLAR

Bu başlık altında, vadeli işlem sözleşmelerinin tanımına, kapsamına ve tarihsel gelişimi içerisinde günümüzdeki uygulamalarına değinilmiştir. Ayrıca vadeli işlem sözleşmelerinin işleyişine ilişkin bazı kavramlar özet olarak sunulmuştur.

2.1- Vadeli İşlem Sözleşmesinin Tanımı

Değeri başka bir finansal varlığın veya malın değerine doğrudan bağlı olan finansal araçlar türev araç olarak adlandırılmaktadır. Türev araçlar, dayanak varlığın sahipliğinin el değiştirmesine gerek olmaksızın, bu varlıkla ilgili hak ve yükümlülüklerin ticaretine imkân sağlar. Türev araçlar, riskten korunma veya getirisi değişken olan araçların, getirisi sabit olan araçlarla değiştirilmesi amacıyla kullanılabilir. Türev araçlar içinde vadeli işlem (futures), opsiyon (options), forward ve swap sözleşmeleri yer almaktadır.

Vadeli işlem sözleşmesi, opsiyonu alan tarafa belirli bir vadede veya belirli bir vadeye kadar, önceden belirlenen fiyat, miktar ve nitelikte ekonomik veya finansal göstergesi, sermaye piyasası aracını, malı, kıymetli madeni ve döviz alması veya satması hakkı veren, satan tarafı ise yükümlü kılan sözleşmeyi ifade eder¹.

Vadeli işlem sözleşmelerini kullananlar aşağıdaki şekilde sınıflandırılabilir²;

Korunmacılar (Hedgers): Fon yöneticileri, altın sektöründe faaliyet gösteren kurumlar (kuyumcular), elinde altının olan bireysel yatırımcılar.

Yatırımcılar (Spekülatörler): Yatırım amaçlı işlem yapan herkes.

Arbitrajcular: Farklı piyasalardaki fiyat farklılıklarından kar elde etmek isteyenler.

2.2- Vadeli İşlem ve Opsiyon

Sözleşmelerinin Tarihsel Gelişimi

Tarihte, opsiyon sözleşmelerinin ilk kullanımının, eski Yunan ve Roma devrine kadar uzandığı görülmektedir. Filozof Thales astronomi bilgisini kullanarak bir sonraki ilkbaharda zeytinin iyi ürün alınacağını tahmin etmiş ve hasat mevsiminden önce kış aylarında zeytin presleri için, pres sahipleri ile anlaşma yapmıştır. Thales, tahmini doğru çıkınca zeytin presleri için yaptığı opsiyon anlaşmalarını devreye sokmuş ve anlaşma sayesinde presleri diğer çiftçilere kiralarak kar etmiştir.³

Opsiyonların geçmişi eski Yunan ve Roma devrine kadar uzansa da, tarihsel gelişimde, 17. yüzyılda Hollanda'daki lale soğanları üzerine yazılan opsiyonlar oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Ancak bu dönemde de birçok takas sorunu yaşanmış ve opsiyon işlemleri bir süre daha gündemden uzak kalmıştır.

Opsiyon piyasaları, İngiltere'de, 1711 yılında

¹ Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsalarının Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik, Sermaye Piyasası Kurulu, 23/02/2001 tarihli ve 24327 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

² Emir ÇETİNKAYA, "VOB Altın Vadeli İşlem Sözleşmesi", s.37.

www.vob.org.tr/VOBPortalTur/EduDocs/VOB_Alt%C4%B1n_sunum.13.10.pdf (13.04.2010)

³ Güray KÜÇÜKKOCAOĞLU, Finansal Pazarlar, Pazartesi 12. Türev Piyasaları - Swap ve Options, s.2-4. <http://www.baskent.edu.tr/~gurayk/> (13.04.2010)

North Sea şirketinin hisseleri üzerine yazılan sözleşmelerle yeniden canlanmaya başlamıştır. Ancak, yine takas sırasında tarafların yükümlülüklerini yerine getirmemeleri nedeniyle opsiyon piyasası zarar görmüş, opsiyon alım-satımı yasası ilan edilmiştir.

Avrupa'da iki kez başarısızlığa uğrayan opsiyonların Amerika'daki ilk kullanımı iç savaş zamanına rastlamaktadır. Savaş nedeniyle mal ve girdi fiyatlarındaki istikrarsızlık çiftçileri gelecekteki fiyat belirsizliklerine karşı, tüccarlar ve girdi sağlayanlarla sözleşme yapmaya sevk etmiştir.

Modern anlamda opsiyon sözleşmeleri, ilk olarak 19. yüzyılda tezgahüstü piyasalarda hisse senetleri üzerine alım ve satım hakkı sağlamak üzere düzenlenmiştir. Bununla beraber, 20. yüzyıla kadar opsiyon işlemleri ile ilgili fazla bilgi yoktur. 1900'lerin başında bir grup broker ve dealer bir araya gelerek, "Satım ve Alım Opsiyonu Broker ve Dealerları Derneği"ni (Put and Call Brokers and Dealers Association) kurmuş ve bir opsiyon piyasası oluşturmuşlardır. Opsiyon alıcılarını ve satıcılarını buluşturmaya hedefleyen kurum, taraf bulunamadığı durumlarda da kendisi karşı taraf pozisyonunu üstlenmiş, ancak iki taraf buluşturulduktan sonra vadeden önce pozisyonun kapatılabileceği bir ortam sağlanamamış, likidite sorun yaratmıştır. Likidite açısından sıkıntı yaşanmasının yanında yine takas garantisi olmadığından güvenilirlik sorunu yaşanmıştır. Likidite ve güvenilirlik nedeniyle işlem maliyetleri oldukça yüksek seyretmiştir.

Sonunda, mal üzerine vadeli işlem sözleşmelerinde dünyanın en eski ve en büyük borsası durumundaki Chicago Ticaret Kurulu, hisse senetleri üzerine opsiyon sözleşmelerini işleme sunmak

istememesine rağmen SEC'den (Securities Exchange Commission) izin alamayınca, hisse senedi opsiyonlarının işlem göreceği ilk organize opsiyon borsasını 1973 yılında, "Chicago Opsiyon Borsası Kurulu" (Chicago Board Options Exchange - CBOE) ismi altında kurmuştur. Bu borsada işlemler, 26 Nisan 1973 tarihinde, 16 hisse senedi için düzenlenmiş alım (put) opsiyonları ile başladı. Satım (put) opsiyonları ise, 1977 Haziran ayında işleme sunuldu.

CBOE borsasından sonra opsiyonlar pek çok borsada işleme açılmış ve yoğun talep gören bir enstrüman haline gelmiştir. Dövizle dayalı opsiyon işlemleri 1982 yılında, endekse dayalı opsiyon işlemleri ise 1983 yılında başlamıştır⁴.

2.3- Vadeli İşlem ve Opsiyon

Sözleşmelerine ilişkin Temel Kavramlar

Sermaye Piyasası Kurulunca çıkartılan, Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsalarının Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında ki Yönetmelikte, opsiyon sözleşmelerine ilişkin temel kavramlar tanımlanmıştır. Söz konusu yönetmelikte yer verilen tanımlar aşağıdaki gibidir.

Uzun Pozisyon: Alım opsiyonuna ilişkin uzun pozisyon sahibi, sözleşmenin vadesinde veya vadeye kadar olan süre içinde sözleşmeye konu teşkil eden varlığı, sözleşmede belirtilen fiyattan ve belirtilen miktarda satın almak ya da nakdi uzlaşmada bulunmak hakkına sahiptir.

Satım opsiyonuna ilişkin uzun pozisyon sahibi, sözleşmenin vadesinde veya vadeye kadar olan süre içinde sözleşmeye konu teşkil eden varlığı, sözleşmede belirtilen fiyattan ve belirtilen miktardan satmak ya da nakdi uzlaşmada bulunmak hakkına sahiptir.

⁴ Güray KÜÇÜKKOCAOĞLU, a.g.m, s.2-4.

Kısa Pozisyon: Alım opsiyonuna ilişkin kısa pozisyon, sahibi, sözleşmenin vadesinde veya vadeye kadar olan süre içinde sözleşmeye konu teşkil eden varlığı, sözleşmede belirtilen fiyattan ve belirlenen miktardan satmak ya da nakdi uzlaşmayı sağlamakla yükümlüdür.

Satım opsiyonuna ilişkin kısa pozisyon sahibi, sözleşmenin vadesinde veya vadeye kadar olan süre içinde sözleşmeye konu teşkil eden varlığı, sözleşmede belirtilen fiyattan ve belirtilen miktardan satın almak ya da nakdi uzlaşmayı sağlamakla yükümlüdür.

Uzlaşma Fiyatı: Uzlaşma fiyatı, yönetim kurulu tarafından sözleşme türü bazında belirlenen yöntem esas alınarak hesaplanır.

Takas Merkezi: Takas merkezi, borsada alıcı karşısında satıcı, satıcı karşısında alıcı konumuna geçerek piyasa katılımcılarının hak ve yükümlülüklerini teminat altına alan, gerçekleşen işlemler sonucu oluşan ödeme ve teslimat yükümlülüklerinin zamanında yapılmasını sağlayan ve risklerin takibi, kontrolü ve teminatların tesisini sağlamakla görevli merkezdir.

2.4- Opsiyon Sözleşmesi İşlemlerine İlişkin Örnekler

Opsiyon sözleşmesi alım-satımına ilişkin örnekler aşağıdaki gibidir.⁵

Örnek-1:

Bir kuyumcu, 2006 yılı Şubat ayı sonunda 10 kg. altın satın alacaktır. Şu anda tarih 15 Aralık 2005'tir ve spot piyasada altın 18,445 YTL/gr' dan işlem görmektedir. Şubat ayında altın fiyatlarının artmasından endişelenen kuyumcu, fiyatların yükselmesi halinde oluşacak zararına karşı önlem almak istemektedir. Şubat 2006 vadeli altın VIS satın alır.

2006 yılı Şubat ayı sonunda,

Kuyumcu altını spot piyasadan 22.555 YTL/gr karşılığında satın alır.

Vadeli piyasada ise 22.555-20.040=2.515 YTL/gr kazanç elde eder.

1 gr altın kuyumcuya 22.555-2.515=20.040 YTL/gr'a mal olmuş olur.

Spot pazarda fiyatların 20.040 TL/gr'ın üzerinde olduğu her fiyat seviyesi için kuyumcu altının 1 kg'ının maliyetini 20.040 TL'den sabitlemiştir.

Örnek-2:

Yatırımcı Haziran ayında altın fiyatlarının düşeceğini düşünmektedir. Vadeli işlemler piyasasında yatırım yapmak amacıyla 1.000 TL' lik kaynak ayırmıştır. İçinde bulunulan Nisan ayında, Haziran vadeli, altına dayalı vadeli işlem sözleşmesinin fiyatı 24,755 TL/gr.' dır.

Başlangıç teminatının 250 TL olduğu kabul edildiğinde, yatırımcının kaynağı 4 adet sözleşme satmaya yeterlidir. Yatırımcı Nisan ayında 1.000 TL' sini teminat olarak yatırarak, 24,755 TL/gr. fiyattan 4 adet Haziran vadeli sözleşme satmıştır.

Haziran ayı sonunda borsada altın vadeli işlem sözleşmesine ilişkin olarak uzlaşma fiyatı 23,250 TL/gr. olarak belirlenmiştir. Bu durumda yatırımcı 1.000 TL' sini kullanarak iki ay içinde $(24,755 - 23,250) \times 100 \times 4 = 604$ TL kar elde etmiştir.

2.5- Türkiye'deki Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmesi Uygulamaları

26 Temmuz 1995 tarihinde faaliyete geçen İstanbul Altın Borsası, Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasasında, altına dayalı vadeli işlem sözleşmeleri işlem görmektedir. İstanbul Altın Borsası bünyesinde 15 Ocak 1997 yılında vadeli işlem ve opsiyon piyasası faaliyete başlamıştır.

Sermaye Piyasası Kurulu Karar Organının 27.01.2006 tarihli ve 4/82 sayılı toplantısında

⁵ Emir ÇETİNKAYA, a.g.e., s.39-41.

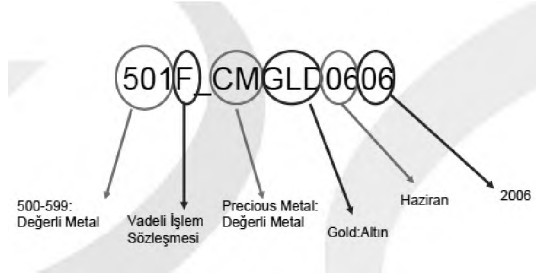
alınan karar ve ilgili mevzuat çerçevesinde, Borsa Yönetim Kurulunun 31.01.2006 tarih ve 271/8 sayılı Kararı ile “İstanbul Altın Borsası Vadeli İşlemler ve Opsiyon Piyasasının 31.01.2006 tarihi mesai saati sonu itibarı ile kapatılmasına” karar verilmiştir.

Kısa adı VOB olan Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası İzmir’de 4 Şubat 2005 tarihinde işleme açılarak faaliyete başlamıştır. Vadeli İşlem ve Opsiyon borsasının faaliyete geçmesiyle birlikte, altına dayalı vadeli işlem sözleşmeleri de işlem görmeye başlamıştır.

Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsasında işlem görmekte olan altına dayalı vadeli işlem sözleşmelerinin özellikleri aşağıdaki gibidir⁶.

Dayanak Varlık	995/1000 safıktaki rafine edilmiş külçe altın
Sözleşme Büyüklüğü	100 gram 995/1000 safıktaki rafine edilmiş külçe altın
Kotasyon Şekli	1 gram altının Türk Lirası cinsinden değeri virgülden sonra üç basamak halinde kote edilir (örn. 22,680 TL veya 22,685 TL)
Günlük Fiyat Hareket Sınırı	Baz fiyatın % ±10’udur.
Minimum Fiyat Adımı	1,005 (Minimum fiyat adımının değeri 0,5 TL’ye karşılık gelir.)
Vade Ayları	Aynı anda Şubat, Nisan, Haziran, Ağustos, Ekim ve Aralık aylarından en yakın üç tanesine ait sözleşmeler işlem görür.
Sözleşmenin Vadesi	Her vade ayının son iş günü
Son İşlem Günü	Her vade ayının son iş günü
Uzlaşma Şekli	Nakdi uzlaşma

VOB’ da işlem görmekte olan her vadeli işlem sözleşmesinin sözleşme kodu bulunmaktadır. Altına dayalı vadeli işlem sözleşme kodlarında yer alan harf ve rakamların anlamları aşağıdaki gibidir.⁷

2.6- Dünyadaki Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmesi Uygulamaları

Dünya genelinde faaliyet gösteren türev borsalarında, altına ve diğer kıymetli madenlere dayalı vadeli opsiyon sözleşmeleri işlem görmektedir. Vadeli İşlem Sektörü Birliği’nin (FIA) 69 organize türev borsasından derlediği çalışmaya göre altın, platin ve gümüş gibi madenleri kapsayan kıymetli madenler türev işlemleri 2008 sonunda 180 milyar kontratı aşmış, toplam vadeli işlemlerdeki payı % 1 olmuştur.

Vadeli İşlem Sektörü Birliğinin hazırladığı raporda, sözleşme bazında işlem hacimleri de bulunmaktadır. Buna göre, altına dayalı vadeli işlem sözleşmeleri içinde en çok işlem ABD’ de faaliyet gösteren CME’de (Chicago Mercantile Exchange) gerçekleşmiştir⁸.

Dünyada en çok vadeli altın sözleşmesi yapılan bazı borsalar ve sözleşmelere ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır⁹.

⁶ VOB (Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası), “VOB Altın Vadeli İşlem Sözleşmesi”, Sözleşme Özellikleri, <http://www.vob.org.tr/VOBPortalTur/detailsPage.aspx?tabid=589>, (13.04.2010).

⁷ Emir ÇETİNKAYA, a.g.e., s.43.

⁸ Gökben ALTAŞ, Altın Piyasaları, Sermaye Piyasasında Gündem, S.91, Mart 2010, s.21

⁹ Kaynak: WGC (World Gold Council) Dünya Altın Konseyi, Alıntı: Gökben ALTAŞ, a.g.m., s.21.

Tablo 1. Dünyada Altın Vadeli İşlemi Yapan Borsalar

Altın Vadeli İşlemi Yapan Börsalar					
Borsa	Ülke	Tarihi	Kontrat	Büyüklüğü	Fiyat
CME Grubu	ABD	Aralık 1974	100 ons, 33 ons (mini)	99.50%	ABD\$/ons
TOCOM	Japonya	Mart 1982	100 gr, 1 kg	99.99%	Yen/gram
MCX	Hindistan	Kasım 2003	100 gr, 1 kg, 3 kg	99.50%	Rup/10 gram
NCDEX	Hindistan	Aralık 2003	100 gr, 1 kg	99.50%	Rup/10 gram
DGCX	Dubai	Haziran 2005	1 kg	99.50%	ABD\$/ons

Dünyada en çok altın türev sözleşmesi yapılan borsalardaki 2007 ve 2008 yılındaki işlem adetleri aşağıdaki tabloda yer aldığı gibidir¹⁰.

Tablo 2. Borsalarda işlem gören Altın Türev Sözleşmeleri (Adet-Kontrat)

En Çok İşlem Gören Altın Türev Sözleşmeleri (Adet Kontrat)	Ülke	2007	2008
CME Grubu	ABD	25,060,440	38,377,367
TOCOM	Japonya	18,203,194	15,163,975
MCX	Hindistan	7,604,891	14,024,217
MCX-Mini	Hindistan	2,375,595	10,027,147
TOCOM-Mini	Japonya	455,212	5,736,883
TAIFEX	Tayvan	-	5,134,069

2008 yılında başlayan ve dünyayı etkisi altına alan ekonomik kriz, emtia fiyatlarında ve Amerikan Dolarının diğer para birimleri karşısındaki değerinde büyük düşüslere neden olmuştur. Bu nedenle Dünya genelinde birçok yatırımcı altına yönelmiştir. Altın fiyatları bu süreçte 600 Dolar (Ons) civarından, 1250 Dolar seviyelerine yükselmiştir. Dolayısıyla, Dünya genelindeki türev piyasalarda yapılan altın opsiyon sözleşmelerinde de büyük artışlar meydana gelmiştir.

2.7- Altının Temel Özellikleri

Parlak sarı, yoğun ve çok sünek (elastik), havadan, sudan etkilenmeyen ve ticari değeri çok yüksek metaldir. Kimyasal element olarak simgesi (Au) 'dur ve Latince "aurum"un kısaltmasıdır.

Altın kuyumculuk, altın kaplama ve süsleme, elektrik / elektronik, diş hekimliği, dekoratif kullanım, madalya yapımı, resmi para, külçe stokları olarak kullanılmakla birlikte, gümüş, platin ve paladyum gibi metallerle alaşım halinde uzay endüstrisinde, tekstil sanayinde altın tel ve iplik yapımında ve kimya endüstrisinde paslanmaya dayanıklı alet yapımında kullanılmaktadır.

Altını değerli kılan temel faktörler aşağıdaki gibi sıralanabilir;

Üretim Hacminin Sınırlı Olması; Dünyanın sadece belirli bölge ve ülkelerinde bulunan altın yataklarında, sınırlı bir altın rezervi bulunmaktadır.

Esnek Olmayan Arz Yapısı; Belli bir üretim hacmine sahip olan maden ocaklarında, altın fiyatlarındaki düşüş veya yükselişleri takip etmek ve fiyatlara bakarak üretim yapmak neredeyse imkânsızdır.

Aynı veya Benzer Özelliğe Sahip Başka Bir Metalin Olmaması; Altının bir diğer özelliği, yerini dolduracak başka bir metalin bulunamamış olmasıdır.

Rezerv Aracı Olması; Altın standardının hüküm sürdüğü 19. yüzyıla kadar para olarak kullanılan altın 20.yüzyılın ortalarında uygulanmaya başlayan altın kambiyo sisteminde önemli bir rol üstlenmiş ve dünya merkez bankalarının tercih ettiği rezerv araçlarından biri haline gelmiştir

Ayar, bir gram alaşımda bulunan altın miktarıyla belirlenir. 24 ayar saf altını belirtir. Diğer ayardaki altınların ayarını altını bulmak için altın ayar mertebesi 24'e bölünür. 22 ayar altının içerdiği altın oranı $(22/24)=0,91666$ 'dır. Bunu 1000 ile çarpınca 22 ayar altın binde 916,66 saf altın ihtiva ettiğini buluruz. Türkiye'de 14, 18 ve 22 Karat (K) altın tercih edilmektedir.

¹⁰ Kaynak: FIA (Futures Industry Association) Vadeli İşlem Sektörü Birliği, Alıntı: Gökben ALTAŞ, a.g.m., s.21.

Altının yurt dışında ve özellikle de Amerika'daki ölçüm birimi troy onstur. 1 troy ons 31,1035 gramdır. 1 kilogram ise $(1000/31,10)=32,15$ troy onstur¹¹.

3- ALTINA DAYALI VADELİ İŞLEM SÖZLEŞMELERİNDEN ELDE EDİLEN GELİRLERİN TÜRK VERGİ MEVZUATI KARŞISINDAKİ DURUMU

Bu başlık altında, yurtiçi ve yurtdışı borsalarda yapılan altına dayalı vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinin vergilendirilmesine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

3.1- Altına Dayalı Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmelerinden Elde Edilen Gelirlerde Stopaj (Tevkifat) Uygulaması

193¹² Sayılı Gelir Vergisi Kanununa, 5281¹³ sayılı Kanunun 30 uncu maddesiyle eklenen Geçici 67 nci maddede, menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılması ve elde tutulması sürecinde elde edilen gelirler ile mevduat faizleri, repo gelirleri ve özel finans kurumlarından elde edilen gelirlerin vergilendirilmesine yönelik düzenlemelere yer verilmiştir. Söz konusu düzenleme 01/01/2006 - 31/12/2015 tarihleri arasında uygulanacaktır.

Geçici 67'nci maddenin (13) numaralı fıkrasına göre, bankaların ve aracı kurumların taraf olduğu veya bunlar aracılığıyla yapılan; belirli bir vadede, önceden belirlenen fiyat, miktar ve nite-

likte ekonomik veya finansal göstergelere dayalı olarak düzenlenenler de dahil olmak üzere, para veya sermaye piyasası aracını, malı, kıymetli madeni ve döviz alım, satım, değiştirme hak ve/veya yükümlülüğünü veren vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri Geçici 67 nci madde uygulamasında diğer sermaye piyasası aracı addolunacaktır.

Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67. maddesinde yer alan düzenlemeye göre, menkul kıymet ve vadeli işlem ve opsiyon piyasalarında işlem gören diğer menkul kıymetlerin gelirleri üzerinden, Bankalar ve aracı kurumlar takvim yılının üçer aylık dönemleri itibarıyla tevkifat yapmak zorundadırlar.

Dolayısıyla, bankalar veya aracı kurumlar, bu nitelikte bir işlem yapmaları halinde; vadeli işlem veya opsiyon sözleşmesinin hükmünden yararlanıldığı anda, sözleşmeye baz alınan kıymetin piyasa fiyatına göre oluşan değeri ile işlem fiyatına göre oluşan değeri arasındaki fark üzerinden sözleşmenin sona erdiği tarih itibarıyla tevkifat yapacaklardır.

Alım-satım işlemlerinde tevkifat matrahı alış bedeli ile satış bedeli arasındaki tutar olacaktır. Alış ve satış işlemleri sırasında ödenen komisyonlar ile banka ve sigorta muameleleri vergisi tevkifat matrahının tespitinde indirim olarak dikkate alınacaktır. Bu giderler dışında başkaca bir giderin tevkifat matrahının tespitinde indirim konusu yapılması söz konusu değildir.

Aynı menkul kıymet veya diğer sermaye piya-

¹¹ Emir ÇETİNKAYA, a.g.e., s.3-9.

¹² Gelir Vergisi Kanunu, 06.01.1961 Tarih ve 10700 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

¹³ Vergi Kanunlarının Yeni Türk Lirasına Uyumu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 30.12.2004 tarih ve 25687 (3. Mükerrer) Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

sası aracından değişik tarihlerde alımlar yapıldıktan sonra bunların bir kısmının elden çıkarılması durumunda, ilk giren ilk çıkar (FIFO) yöntemi kullanılmak suretiyle, tevkifat matrahının tespiti dikkate alınacak alış bedeli belirlenecektir. Aynı gün içinde yapılan alım-satım işlemlerinde ağırlıklı ortalama fiyat bilgisi dikkate alınabilecek, ancak tevkifat matrahı ilk giren ilk çıkar yöntemine göre belirlenecektir.

Döviz, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracına ilişkin işlemlerde, tevkifat matrahının tespiti alış ve satış bedeli olarak işlem tarihindeki Türk Lirası karşılıkları esas alınacaktır.

Alım-satım konu menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının aynı türden olması kaydıyla, üç aylık dönem içerisinde yapılan işlemlerin bir kısmının zarar bir kısmının kar ile sonuçlanması halinde zararlar karlardan mahsup edilmek suretiyle tevkifat matrahı tespit edilecektir. Üç aylık dönem sonucunun zarar olması halinde bu zarar, izleyen üç aylık döneme, takvim yılı aşılmamak kaydıyla devredilecektir. Takvim yılının son üç aylık döneminde oluşan zarar tutarının izleyen takvim yılına aktarılması mümkün olmayacaktır.

Ayrıca, 5615¹⁴ sayılı Kanunun 10 uncu maddesiyle yapılan düzenleme ile, Türkiye’de kurulu vadeli işlem ve opsiyon borsalarında 2008 yılı sonuna kadar yapılan işlemlerden elde edilen kazançlar için tevkifat oranı % 0 olarak uygulan-

cak olup, söz konusu sözleşmelerin vadesinin 2009 ve sonraki yıllara sarkması durumunda da bu sözleşmelerden doğan kazançlar üzerinden % 0 oranında tevkifat yapılacaktır.

2009 ve izleyen yıllarda tam mükelleflerce hisse senedi ve hisse senedi endekslerine dayalı olarak yapılanlar dışında kalan sözleşmelerden elde edilen gelirler üzerinden, 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı gereğince % 10 oranında tevkifat yapılacaktır.

Dar mükellef yatırımcılar tarafından vadeli işlem ve opsiyon borsalarında yapılan işlemlerden elde edilen kazançlar ise, 5527¹⁵ sayılı Kanunun 1/a maddesine göre, süre ve işlem türü sınırlaması olmaksızın % 0’ lık tevkifat oranına tabiidir.

Geçici 67’nci madde kapsamında tevkifata tabi tutulan gelirlerin ticari faaliyet kapsamında elde edilmesi durumunda bu gelirler ticari kazanç hükümlerine göre vergilendirileceğinden ticari kazançlarla ilgili olarak verilen beyannameye dahil edilecektir. Beyan edilen gelir üzerinden hesaplanan gelir vergisinden, Geçici 67 nci madde hükmü çerçevesinde tevkif edilen vergiler mahsup edilecektir. Mahsup sonrası kalan bir tutarın bulunması halinde bu tutar genel hükümler çerçevesinde red ve iade edilecektir.

Vadeli İşlemler ve Opsiyon Borsasında yapılan altına dayalı vadeli işlem sözleşmelerinden elde edilen gelirlerden yapılacak tevkifata ilişkin örnekler aşağıdaki gibidir. (örneklerde, ödenen komisyon tutarları ihmal edilmiştir.)

¹⁴ Gelir Vergisi Kanunu Ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 04.04.2007 Tarih ve 26483 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

¹⁵ Gelir Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun, 07.07.2006 Tarih ve 26221 Sayılı Resmî Gazete’de Yayımlanmıştır

Örnek-1: Tam mükellef gerçek kişi Bay (A)'nın 2009 yılında VOB'da yapmış olduğu vadeli altın sözleşmesi işlemleri aşağıdaki gibidir.

İşlem Tarihi	Alış/Satış	Adet	Fiyat	Sözleşme Değeri	Satılan Malın Maliyeti	Satış Değeri	Değer Artış Kazancı	Stopaj
10.01.2009	Alış	2	50	5.000				
15.02.2009	Alış	4	60	6.000				
16.04.2009	Alış	10	65	6.500				
					(2x5.000 + 4x6.000)	(6x7000)		
20.05.2009	Satış	6	70	7.000	34.000	42.000	8.000	800

İlk 3 aylık dönemde satın alınan sözleşmelerden herhangi bir satış işlemi gerçekleşmediği için bu döneme ilişkin bir stopaj yükümlülüğü doğmamıştır. 20.05.2009 tarihinde satılan 8 adet sözleşmenin maliyet bedeli ilk giren ilk çıkar yöntemine (FIFO) göre hesaplanır. Elde edilen Değer Artış Kazancı üzerinden % 10 oranında kesilen 800 TL tutarındaki stopaj tam mükellef gerçek kişinin üzerinden işlem yaptığı aracı kurum veya banka tarafından 2009 yılı ikinci üç aylık döneme ilişkin ödeme günü olan 26 Temmuz 2009'da ödenir. (Bu üç aylık dönemde benzer nitelikte başka bir işlem olmadığı varsayılmıştır.)

Eğer işlem yapan gerçek kişi aynı dönemde (üç aylık) yapmış olduğu diğer işlemlerden dolayı zarar etmiş olsaydı, elde ettiği kardan, zarar tutarları mahsup edilerek, kalan tutar üzerinden stopaj yapılması gerekirdi.

Örnek-2: Tam mükellef gerçek kişi Bayan (F)'nin 2009 yılında VOB'da yapmış olduğu vadeli altın sözleşmesi işlemleri aşağıdaki gibidir.

m i	Alış/Satış	Adet	Fiyat	Sözleşme Değeri	Satılan Malın Maliyeti	Satış Değeri	Değer Artış Kazancı	Mahsup	Stopaj
.2009	Alış	2	50	5.000					
.2009	Alış	4	60	6.000					
.2009	Satış	2	40	4.000	(2x5.000) 10.000	(2x4.000) 8.000	- 2.000		0
.2009	Alış	10	65	6.500					
					(4x6.000 + x6.000)	(6x7000)			
.2009	Satış	6	70	7.000	(4x6.000 + 2x6.500) 37.000	42.000	5.000	2.000	(3.000 x % 10) 300

İlk 3 aylık dönemde satın alınan sözleşmelerden, dönem içinde 2 adet satış işlemi yapılmış, ancak bu işlemten zarar edilmiştir. 1. üç aylık dönemde başka bir işlem yapılmadığı için, bu dönemde ortaya çıkan zarar tutarı 2. üç aylık döneme devredilmiştir. İkinci üç aylık dönemde yapılan satış işle-

minden ise 5.000 TL kar elde edilmiştir. Ancak 1. üç aylık dönemden 2.000 TL zarar devrettiğinden, tevkifat matrahı (5.000 – 2.000) 3.000 TL olmuştur. Tevkifat matrahı üzerinden % 10 oranında (3.000 x % 10) 300 TL tutarında tevkifat yapılmıştır.

Örnek-3: Tam mükellef (Y) Kurumunun 2009 yılında VOB’da yapmış olduğu vadeli altın sözleşmesi işlemleri aşağıdaki gibidir.

İşlem Tarihi	A/S	Adet	Fiyat	Sözleşme Değeri	Satılan Malın Maliyeti	Satış Değeri	Değer Artış Kazancı	Stopaj
10.01.2009	Alış	3	50	5.000				
15.02.2009	Alış	5	60	7.000				
16.04.2009	Alış	10	65	8.000				
					(3x5.000 + 5x7.000)	(8x7.000)		
20.05.2009	Satış	8	70	7.000	50.000	56.000	6.000	600

İlk 3 aylık dönemde sözleşmede herhangi bir satış işlemi gerçekleşmediği için bu döneme ilişkin bir stopaj yükümlülüğü doğmamıştır. 20.05.2009 tarihinde satılan 8 adet sözleşmenin maliyet bedelli ilk giren ilk çıkar (FİFO) yöntemine göre hesaplanır. Kesilen 600 TL tutarındaki stopaj tam mükellef kurumun üzerinden işlem yaptığı aracı kurum veya banka tarafından 2009 yılı ikinci üç aylık döneme ilişkin ödeme günü olan 26 Temmuz 2009’da ödenir. 6.000 TL tutarındaki değer artış kazancı kurum kazancı kapsamında kurumlar vergisi matrahına dahil edilir. Kesilen stopaj, 2009 yılı 2., 3., ve 4. geçici vergi dönemlerine ilişkin olarak mükellef kurum tarafından verilecek Geçici Kurumlar Vergisi beyannamelerinde hesaplanacak geçici vergilerden ve 2009 yılına ilişkin verilecek Kurumlar Vergisi beyannamesinde hesaplanacak kurumlar vergisinden mahsup edilir.

Örnek-4: Dar mükellef Gerçek (K) Gerçek Kişisinin 2009 yılında VOB’ da yapmış olduğu vadeli altın sözleşmesi işlemleri aşağıdaki gibidir.

İşlem Tarihi	A/S	Adet	Fiyat	Sözleşme Değeri	Satılan Malın Maliyeti	Satış Değeri	Değer Artış Kazancı	Stopaj
10.01.2009	Alış	3	50	5.000				
15.02.2009	Alış	5	60	7.000				
16.04.2009	Alış	10	65	8.000				
					(3x5.000 + 5x7.000)	(8x9.000)		
20.05.2009	Satış	8	70	9.000	50.000	72.000	22.000	0

Dar mükellef yatırımcılar tarafından vadeli işlem ve opsiyon borsalarında yapılan işlemlerden elde edilen kazançlar, 5527 sayılı Kanunun 1/a maddesine göre, süre ve işlem türü sınırlaması olmak-

sızın % 0' lık tevkifat oranına tabi olduğundan, elde edilen kazanç üzerinden herhangi bir stopaj yapılmayacaktır.

3.2- Altına Dayalı Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmelerinden Elde Edilen Gelirlerin Beyanı

3.2.1- Tam Mükellef Gerçek Kişiler Tarafından Elde Edilen Gelirler

Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67. maddesinde yer alan düzenlemeye göre, menkul kıymet ve vadeli işlem ve opsiyon piyasalarında işlem gören diğer menkul kıymetlerin gelirleri üzerinden, Bankalar ve aracı kurumlar takvim yılının üçer aylık dönemleri itibarıyla tevkifat yapmak zorundadırlar.

Gelir Vergisi Kanununa 5281 sayılı Kanunun 30 uncu maddesiyle eklenen Geçici 67 nci maddenin (7) numaralı fıkrasına göre, Geçici 67. madde kapsamında tevkifata tabi tutulan kazançlar için gerçek kişilerce yıllık veya münferit beyanname verilmez. Diğer Gelirler Dolayısıyla verilecek yıllık beyannameye bu gelirler dahil edilmez.

Tam mükellef gerçek kişiler için elde ettikleri kazançlar üzerinden yapılan % 10 tevkifat nihai vergilendirme olmaktadır.

Ancak tam mükellef gerçek kişi, ticari kazancı dolayısı ile gelir vergisi mükellefi ise ve ticari işletmesi aktifini kayıtlı değerler ile vadeli işlem sözleşmesi alım satımı yapar ve gelir elde ederse, elde etmiş olduğu gelir ticari kazancın bir unsuru olarak, diğer ticari faaliyetlerinden elde etmiş olduğu gelirlerle birlikte, ticari kazanç olarak vergilendirilir. Söz konusu işlemlerden zarar etmesi durumunda da yine diğer ticari faaliyetleri ile birlikte değerlendirilerek, kar-zarar hesabında dikkate alınır. Takip eden yılda verilecek olan "Yıllık Gelir Vergisi Beyannamesinde" zarar beyan edilmesi durumunda, eğer varsa, yıl içinde

kesilen tevkifat tutarlarını iade olarak alabilir.

Tam mükellef gerçek kişiler tarafından, yurtdışında kurulu vadeli işlem ve opsiyon borsalarında yapılan işlemler sonucunda elde edilen gelirler ise Gelir Vergisi Kanunu'nun mükerrer 80. maddesi gereğince "Değer Artış Kazancı" olarak beyana tabidir. Yurtdışında kurulu borsadan elde edilen kazancın tutarı ne olursa olsun beyan edilmesi gerekmektedir. Gelir Vergisi Kanunu'nun mükerrer 80. maddesine göre diğer sermaye piyasası araçlarından elde edilen gelirler için istisna uygulanmaz ve maliyet bedeli artırımı (endeksleme) yapılmaz. Elde edilen gelir, Gelir Vergisi kanununda yer alan gelirin toplanmasına ilişkin hükümler dikkate alınarak, diğer gelir unsurları ile birlikte beyan edilir. Yurtdışında elde edilen gelir dolayısıyla, yabancı memlekette herhangi bir vergi ödenmiş ise ödenen vergi beyan edilen gelir ile orantılanmak suretiyle, Türkiye'de hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilebilir. Mahsup edilemeyen tutar iade edilmez.

3.2.2- Dar Mükellef Gerçek Kişiler Tarafından Elde Edilen Gelirler

193 Sayılı Gelir Vergisi Kanununa 5281 sayılı Kanunun 30 uncu maddesiyle eklenen Geçici 67 nci maddenin (7) numaralı fıkrasına göre, Geçici 67. madde kapsamında tevkifata tabi tutulan kazançlar için gerçek kişilerce yıllık veya münferit beyanname verilmez. Diğer Gelirler Dolayısıyla verilecek yıllık beyannameye bu gelirler dahil edilmez.

Dar mükellef yatırımcılar tarafından vadeli işlem ve opsiyon borsalarında yapılan işlemlerden elde edilen kazançlar, 5527 sayılı Kanunun 1/a maddesine göre, süre ve işlem türü sınırlaması olmaksızın % 0'lık tevkifat oranına tabi olduğundan, elde edilen kazanç üzerinden herhangi bir tevkifat yapılmamaktadır.

Ancak tevkifat oranının % 0 olması tevkifat olmadığı anlamına gelmez. Stopaj oranının (0) olması da GVK açısından tevkifata tabi tutulmuş sayılır. Bu nedenle Dar mükellef gerçek kişilerden herhangi bir stopaj yapılmamakta ve elde ettikleri vadeli işlem sözleşmesi gelirleri için herhangi bir beyanname vermemektedirler.

3.2.3- Tam Mükellef Kurumlar Tarafından Elde Edilen Gelirler

Kurumların elde etmiş oldukları kazançların tamamı, kurum kazancının bir unsurudur. Bu nedenle tam mükellef kurumlar, altına dayalı vadeli işlem sözleşmelerinden elde ettikleri gelirleri kurum kazancına dahi ederler. Zarar etmeleri halinde de bu zararları kurum kazancının tespitiinde gider olarak dikkate alabilirler.

Yıl içinde yaptıkları işlemler nedeniyle, kar elde etmeleri nedeniyle kendilerinden yapılan tevkifat tutarlarını, beyan ettikleri kurumlar vergisinden indirim konusu yapabilirler. Kurumlar vergisi beyannamelerinde zarar beyan etmeleri durumunda, kendilerinden tevkif edilen vergileri iade olarak alabilirler.

Vadeli işlem ve opsiyon borsalarında işlem yapan tam mükellef kurumların, geçici vergi dönemlerinde ve hesap dönemi sonunda, işletme aktifinde kayıtlı, vadeli işlem sözleşmelerinden kaynaklanan açık pozisyonlarının bulunması durumunda, dönem sonu değerlendirme işlemlerinin nasıl yapılması gerektiği tartışma konusudur.

Bu konuda iki görüş vardır;

1) Vadeli işlem sözleşmeleri, GVK geçici 67'nci madde de diğer sermaye piyasası aracı olarak belirlenmiş olup, menkul kıymet olarak

belirlenmediği için VUK 279. maddesine göre bora rayicisiyle değerlendirilmesi mümkün olmayıp, bu tür sözleşmelerin bilançoların nazım hesaplarında izlenmesi gerekir. Dolayısıyla dönem sonunda herhangi bir değerlendirme işlemine tabi tutulmaması gerekir.

2) 27/08/2001 tarihli ve 24506 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan SPK tebliğine göre menkul kıymet olarak borsa rayicisine göre değerlendirilir. Opsiyon primi, opsiyonu alan ve primi ödeyen tarafından bilançonun aktifinde dönen varlıklar altında menkul kıymet olarak, opsiyonu yazan ve primi teslim alan tarafından ise bilançonun pasifinde kısa vadeli finansal borçlar içerisinde izlenir. Vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinin piyasa değerinde meydana gelen değişimler ve teminat hesabından elde edilen faiz nedeniyle takas kurumundan olan alacaklar da menkul kıymetler hesabında izlenir¹⁶.

Nitekim Vergi Usul Kanunu'nun Değerleme işlemlerine ilişkin "İktisadi işletmelere dahil kıymetleri değerlendirme" bölümünde yer alan "Özel Haller" başlıklı 289. maddesinde, "Bu bölümde yazılı olmayına veyahut yazılı olup da kendi ölçülerıyla değerlendirilmesine imkan bulunmıyan iktisadi kıymetlerden bina ve arazi vergi değerleriyle, diğerleri, varsa borsa rayici, yoksa mukayyet değerleri, o da yoksa emsal bedeliyle değerlendirilir" hükmü yer almaktadır.

Vergi Usul Kanunu'nda vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinin değerlemesine ilişkin herhangi bir hüküm bulunmadığından, madde metninde "varsa borsa rayici" ile değerlendirilir hükmü yer aldığından, vadeli işlem sözleşmelerinin dönem sonunda "borsa rayici" ile değerlendirilmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

¹⁶ Mustafa GÜNEŞ, İsmail TEKROYUN, Dönem Sonu İşlemleri ve Değerleme, s.10.

www.komfed.org/.../Dönem%20Sonu%20İşlemleri%20Semineri%202010.ppt (15.04.2010)

3.2.4- Tevkif Edilen Vergiler Açısından Gerçek Kişilerce Verilebilecek İhtiyari Beyanname

Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67 nci maddesi kapsamında tevkifata tabi tutulan ve yıllık veya münferit beyanname ile beyan edilmeyeceği belirtilen menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından doğan kazançlar için dar mükellefler de dahil olmak üzere takvim yılı itibarıyla yıllık beyanname verilebilecektir.

Bu gelirlerin beyanı 269 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği ekinde yer alan “Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67/11 inci Maddesine Göre İhtiyari Beyanda Bulunan Mükellefler İçin” düzenlenen yıllık gelir vergisi beyannamesiyle, izleyen yılın Mart ayının başından yirmi beşinci günü akşamına kadar yapılacaktır.

Geçici 67 nci madde kapsamında tevkif edilen vergilerin mahsup ve iadesine imkan sağlayan bu beyan ihtiyari bir beyan olup, bu imkandan yararlanılabilmesi için ihtiyari beyanın kanuni süresinde yapılması gerekmektedir. Süresi geçtikten sonra yapılan ihtiyari beyanlara dayanılarak işlem yapılması mümkün değildir.

Alım- satım işlemlerine ilişkin olarak beyan edilecek kazançlara Gelir Vergisi Kanununun 103 üncü maddesinde yer alan artan oranlı vergi tarifi değil 5527 sayılı Kanunla 23/07/2006 tarihinden geçerli olmak üzere % 10 olarak belirlenen oran uygulanacaktır.

Beyan edilen gelir üzerinden hesaplanan vergiden yıl içinde tevkif edilen vergiler mahsup edilecektir. Mahsup ve mahsup sonrası kalan tutarın iade işlemleri 252 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliğindeki açıklamalara göre yapılacaktır.

Alım-Satım işlemlerine ilişkin olarak yapılacak ihtiyari beyanda, aynı türden menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarına ilişkin olması şartıyla yıl içinde oluşan zararların tamamı mahsup edilebilecektir.

Örnek: Tam mükellef gerçek kişi Bay (B) 2009 yılı içinde ilk 9 ayda yapmış olduğu altın vadeli işlem sözleşmeleri alım-satımları nedeniyle 15.000 TL kar (gelir) elde etmiştir. İlk 9 ayda elde etmiş olduğu kar nedeniyle aracı kurum tarafından 1.500 TL tevkifat yapılmıştır. Ancak 2009 yılının son 3 ayı içinde yapmış olduğu işlemler nedeniyle 5.000 TL zarar etmiştir.

Mükellef ihtiyarilikten yararlanarak Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67/11 inci Maddesine Göre İhtiyari Beyanda Bulunan Mükellefler İçin” düzenlenen yıllık gelir vergisi beyannamesiyle beyanda bulunmuştur. Bu bilgilere göre mükellefe iade edilecek tutar aşağıdaki gibi olacaktır.

VERGİ BİLDİRİMİ		
Vergiye Tabi Gelir		10.000
Hesaplanan Gelir Vergisi		1.000
Yıl İçinde Tevkif Edilen Vergiler	1.500	
Ödenmesi Gereken Gelir Vergisi	---	---
İadesi Gereken Gelir Vergisi	500	

4- SONUÇ

Tarihte, ilk kullanımı eski Yunan ve Roma devrine kadar uzanmakta olan vadeli işlem sözleşmeleri, günümüzde de sermaye piyasalarında işlem gören diğer enstrümanlar gibi büyük ilgi görmektedir.

Türev piyasalarda işlem görmekte olan altına dayalı vadeli işlem sözleşmeleri, günümüzde çok yüksek işlem hacimlerine ulaşmıştır. Altın emtiasının ticaretini yapan ve işletmelerinde üretimde kul-

lanan işletmeler riskten kaçınmak amacıyla vadeli işlem sözleşmelerini gün geçtikçe daha fazla kullanmaktadırlar. Sermayelerinden daha fazla kar elde etmek isteyen yatırımcılar da altına dayalı vadeli işlem sözleşmelerine her geçen gün daha çok ilgi göstermektedirler. Son dönemde altın fiyatlarında meydana gelen aşırı fiyat dalgalanmaları da bu sözleşmelere olan ilgiyi artırmaktadır. Son yıllarda diğer yatırım araçları karşısında önemini kaybetmiş gibi görünen altın ve buna dayalı türev araçlarının, önümüzdeki dönemde daha fazla ilgi görmesi beklenmektedir.

Türev piyasalarda işlem yapan kişi ve kurumların yatırım kararlarını etkileyen en önemli unsurlardan birisi de yatırım araçlarının vergilendirilmesidir. Kişi ve kurumlar yatırım kararlarını alırken, hiç vergi alınmayan veya daha az vergi alınan yatırım araçlarına yönelmektedirler. Ülkemizde de 2005 yılında faaliyete başlamış olan VOB Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası, yabancı yatırımcılara tanınan sıfır tevkifat uygulaması nedeniyle her geçen gün daha fazla ilgi görmektedir ve yatırımcı çekmektedir. Yerli yatırımcılara uygulanan % 10 tevkifat oranı ve elde edilen gelirlerin beyan edilmemesine ilişkin düzenlemeler, sermaye gelirlerinin yeterli oranda vergilendirilmediği eleştirisine yol açmaktadır.

Vadeli işlem sözleşmelerinin ülkemizde daha fazla kişi ve kurum tarafından yatırım aracı olarak tercih edilmesi, bu işlemlere ilişkin daha fazla tanım ve bilgilendirme yapılması, vergilendirmede yerli ve yabancı ayırımının kaldırılması, gerçek kişilerce elde edilen tüm gelirlerin beyan edilmesine yönelik düzenleme yapılması yoluyla mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

ALTAŞ Gökben, Altın Piyasaları, Sermaye Piyasasında Gündem, S.91, Mart 2010.

ÇAVAŞ, Mehmet, "Bireysel Yatırım Araçları", Yeni Yüz Yıl Kitaplığı.

ÇETİNKAYA Emir, "VOB Altın Vadeli İşlem Sözleşmesi", [www.vob.org.tr/VOBPortal-](http://www.vob.org.tr/VOBPortal-Tur/EduDocs/VOB_Alt%C4%B1n_sunu-13.10.pdf)

[Tur/EduDocs/VOB_Alt%C4%B1n_sunu-13.10.pdf](http://www.vob.org.tr/VOBPortal-Tur/EduDocs/VOB_Alt%C4%B1n_sunu-13.10.pdf) (13.04.2010).

FIA (Futures Industry Association) Vadeli İşlem Sektörü Birliği

www.futuresindustry.org/

GÜNEŞ Mustafa, TEKROYUN İsmail, Dönem Sonu İşlemleri ve Değerleme,

www.komfed.org/.../Dönem%20Sonu%20İşlemleri%20Semineri%202010.ppt

GÜVEN Sevil., "Finansal Risk Yönetimi Çerçevesinde Piyasa Volatilitésinin Tahmini ve Portföy Hesaplamaları", T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları No:1323, Eskişehir, 2001.

KÜÇÜKKOCAOĞLU Güray, Finansal Pazarlar, Pazartesi 12. Türev Piyasaları - Swap ve Options, <http://www.baskent.edu.tr/~gurayk/> (13.04.2010).

Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsalarının Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik, Sermaye Piyasası Kurulu, 23/02/2001 tarihli ve 24327 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

VOB (Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası), "VOB Altın Vadeli İşlem Sözleşmesi", Sözleşme Özellikleri, <http://www.vob.org.tr/VOBPortal-Tur/detailsPage.aspx?tabid=589>, (13.04.2010).

WGC (World Gold Council) Dünya Altın Konseyi

www.gold.org/

193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu, 06.01.1961 Tarih ve 10700 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

5281 Sayılı Vergi Kanunlarının Yeni Türk Lirasına Uyumu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 30.12.2004 tarih ve 25687 (3. Mükerrer) Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

5615 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu Ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 04.04.2007 Tarih ve 26483 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

5527 Gelir Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun, 07.07.2006 Tarih ve 26221 Sayılı Resmî Gazete'de Yayımlanmıştır.